

- LK 2** Seltsitegevusest enne ja nüüd
Tiit Rosenberg
- LK 3** Eestlusest siin- ja sealpool piiri
Anne-Ly Reimaa
- LK 4** Idadiasporaa tekkest ja hääbumisest
Anu Korb
Me kõik oleme pärit lapsepõlvest
Maarja Lõhmus

- LK 5** Tammemõtsa rajamisest **Ene Saar**
- LK 6** Kotkajärve Metsaülikool – 50 aastat noor
Riina Kindlam
Head Eesti Kultuuriseltside Ühenduse liikmetseltsid, nende liikmed ning kõik eestlaste kultuuriseltsid! **Valter Haamer**

- LK 7** Londoni Eesti Selts kinkis EV100 puhul ühe kauni päeva
Evelin Siilak
EV100 tähistamise pidulikud üritused Hollandis, Inglismaal, Tšehhis, Venemaal ja Valgevenes

3. 5. AUGUST 2018

Seltsi Sõnumid

EKSÜ festivali "Sajaga seltsis" häälekandja

Euroopa kultuuripärandiaasta

Rääkides ühistegevusest ei saa üle ega ümber tema eesmärkidest ja alustest. Ja nii kummaline kui see ka ei ole, on aegu, kus ühistegevuse eesmärk ongi... luua alus ühistegevusele.

Euroopa kultuuripärandiaasta 2018. aastal pööravad kõik Euroopa riigid oma tähelepanu kultuuripärandile – käimas on Euroopa kultuuripärandiaasta. Ajalooliselt on, mida meenutada – ennekõike 100 aastat tagasi lõppenud Esimest maailmasõda ja rahvusriikide teket.

Euroopa Komisjoni algatatud Euroopa kultuuripärandiaasta eesmärk on julgustada inimesi tutvuma Euroopa rikka ja mitmekesise kultuuripärandiga, väärtustama selle eripära ning märkama selle rolli ühiskonnas laiemalt.

Euroopa kultuuripärandiaasta on hea võimalus tõsta esile rikkalik kultuuripärand viisil, mis innustaks ainelist pärandit väärtustama ja vaimset edasi kandma.

Kultuuripärandist saab inspiratsiooni, et tõusta lähena maailmalavadele nagu näiteks ansambel Trad.Attack!. Elamusi saab pakkuda, kasutades Eesti toidupärandit või inspireerituna maastikest ja muustritest, pakkuda ihaldusväärset moekunsti.

Kultuuripärandiaasta Eesti sündmuste kava on mitmekesine: seminaridest digipärandi kogumiskõnedeni, folgilahvkest sanditamistraditsioonideni, militaarpärandi matkadest muinasjutuõhtuteni.

Kultuuripärand ei ole ainult minevikust pärit mälestus, see on ka meie tuleviku tugisammas.

Saabuval aastal on kogu Euroopas erilise tähelepanu alla võetud just noored – et meil jätkuks

Üleilmne eesti kultuuriseltside festival 2018

"Sajaga seltsis"

03. 08. 2018
mõttetalgud: "Seltsid eestluse kandjana"

04. 08. 2018
seltside pidupäev

05. 08. 2018
maapäev
Muugal ja Narva-Jõesuus

Festivali esimesel päeval tutvustatakse kahte uut raamatut: ÜEKN poolt septembris ilmutat „Eestlased laias maailmas/Estonians around the world. Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu liikmesmaade lood. The stories of Estonian World Council member countries“ ja EKSÜ raamatut „Eesti Kultuuriseltside Ühendus ja liikmetseltsid“.

pärandi edasikandjaid ning et nad teadvustaksid kultuuripärandi rikkust. Pärand saab olla ka kaasaege, trendikas, inspireeriv, rikkalik, meid eriliseks muutev ja kaasahaarav.

Euroopa kultuuripärandiaasta tegevusi koordineerib Eestis Muinsuskaitseamet koostöös Eesti Folkloorinõukoguga.

Muinsuskaitseameti peadirektor Siim Raie sõnul on aasta mõte – innustada inimesi väärtustama nii vaimset, digitaalset kui ka ainelist pärandit. „Aasta sündmused ja ettevõtmised on suunatud tänasesse

päeva ja praegustele kultuurikandjatele, sest ainult nii saab minevik tähenduse ja uue kasutuse,“ ütles Raie. „Eesti ja Euroopa ajalugu on rikkalik, inspireeriv ja kaasahaarav alus meie tänastele tegevustele igas valdkonnas,“ rõhutas Raie.

Eesti kultuuriminister Indrek Saare sõnul ei ole Euroopa pelgalt majandus ja ühtne turg, vaid samavõrra meie looming, kultuur ja pärand. „Kultuur on endiselt meie olemise alustala, meie identiteedi ja kuuluvustunde kujundaja ning mängib olulist rolli sidusa ja kaasava

ühiskonna ehitamisel,“ ütles minister. Sestap on Euroopa kultuuripärandiaasta jooksul oluline, et mõtestaksime oma kultuuripärandit, süveneksime oma pärimuskultuuri. Looksimise ise nii sündmusi kui lugusid, kutsuksime kogukonnakaaslasti osalema ning osaleksime ka ise.

Annela Laaneots

Euroopa kultuuripärandiaasta 2018 projektijuht Eestis

Loe rohkem:
www.parandiaasta.ee

Facebookis:
www.facebook.com/kultuuriparandiaasta/

Eestlusest siin- ja sealpool piiri

Eesti Vabariigi põhiseadus seab riigile kultuuri ja keele säilitamise ja hoidmise kohustuse, eesti rahvuse, kultuuri ja keele säilimise tagamise läbi aegade.

Euroopa riikide seas paistab Eesti silma välismaal elavate rahvuskaslaste suure hulga poolest. Eestlaste koguarv maailmas on ligikaudu 1,1 miljonit. Ligi 15% eestlaskonnast elab väljaspool riigi piire.

Väliseestlus jätkub ja areneb ega kaota oma tähtsust. Me kõik oleme ühtmoodi eestlased – nii need, kes on siin, kui ka need, kes on läinud ära. Ka need, kes tulevad koju tagasi.

Eestist on mindud erisugustel põhjustel. Väljarände esimene laine toimus enam kui 150 aastat tagasi Vene tsaaririigi ajal, mil mindi saama maad ja otsima paremat elu-järge. Nii tekkisid eesti asundused Krimmis, Siberis, Tveris ja Kaukaasias. Eestlasi elas arvukalt ka pealinna Peterburis. Mõnda ka kaugemale õppima ja töötama – Saksamaale, Prantsusmaale, USAsse, jõuti isegi Austraaliasse.

II maailmasõja ajalust läinud põgenikud hoidsid välismaal eestlust, talletasid mälestusi ja riiklikku järjepidevust pikkadel valusatel aastakümnetel. Loodi arvukaid eesti organisatsioone, sealhulgas Eesti Majad Stockholmis, Göteborgis, Londonis, Torontos, New Yorgis, Sydney's, Melbourne's ja mujal. Avaldati eestikeelseid raamatuid ja ilmusid ajalehed. Näiteks Eesti kirjanike teoseid ilmus 1950–60. aastatel piiri taga isegi rohkem kui toonases Nõukogude Eestis. Kanadas Torontos alguse saanud ülemaailmne eestlaste suurfestival ESTO toetas Eesti riikluse taastamist.

Uus väljarändelaine hoogustus Euroopa Liiduga liitumise järgselt

jõudes oktoobris 1882 ka uhke maja sisse pühitsemiseni. Seltsimajade ehitamise kõige aktiivsemaks perioodiks kujunesid aastad 1905–1915, mil saadi tugineda ka tekkinud rahvuslikele ühistegevusasutustele, eeskätt krediidi- ja laenu-hoiuühistute finantstoele. Linnades koliti senistest agulikorteritest südalinna kerkinud uhketesse seltsimajadesse, mis jätsid juba varju isegi senised võimukeskused, nagu raekojad, rüütelkonna- ja valitsushooned. Üksteise järel valmisid sellised rahvusluse kantsid nagu „Vanemuise“ seltsi- ja teatrimaja Tartus, „Säde“ seltsimaja Valgas, Endla seltsi hoone Pärnus ja „Estonia“ hoone Tallinnas. Need hooned on omandanud suisa sümboli tähenduse meie riikluse ajaloos – neist „Endla“ rõdult kuulutati ju välja Eesti Vabariik, „Estonia“ saalis aga astus kokku Eesti Asutav Kogu, et välja töötada riigi põhiseadus ja teised alusaktid. Maal olid kõige aktiivsemad seltsimajade ehitajad põllumeeste- ja karskusseltsid koos pärast 1905. a tekkinud haridusseltsidega. Sageli ehitati seltsimaja

Väljarände peamine sihtriik on seni olnud Soome. Märkimisväärne hulk eesti inimesi on emigreerunud ka Saksamaale ja Rootsi. Arvukas eestlaskond on tekkinud Norras, Iirimaa, Suurbritannias, Belgias, Hollandis, Luksemburgis, Prantsusmaal, Itaalias, USAs ja Austraalias. Eestlasi elab ja töötab Hiinas ja Araabia Ühendemiraatides. Väliseestlaste kogukond on märgatavalt noorenenud ning kasvanud on välismaal elavate Eesti päritolu laste arv. Uusi eestlaste organisatsioone on loodud Põhja- ja Lääne-Euroopas, aga ka USAs, Kanadas ning Austraalias.

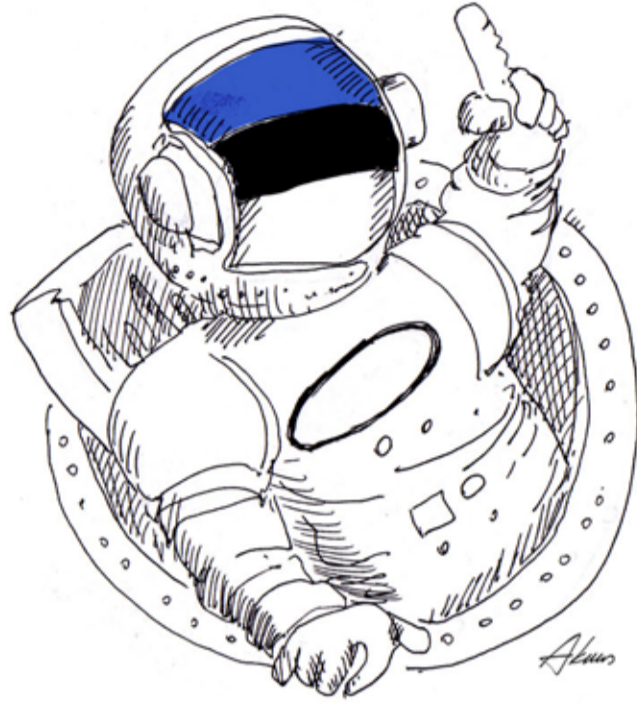
Praegune eestlaskond välismaal annab panuse eestluse säilimise piiri taga, hoides elus eesti keelt ja kultuuri ning aidates kaasa eesti kultuurisündmuste korraldamisele koostöös Kodu-Eestikutitegelaste ja -asutustega. Eesti keele oskus ja selle kasutamine on eestluse kestmisel kesksel tähtsusega. Võime üpris kindlalt väita, et mida rohkem on maailmas kohti, kus õpetatakse eesti keelt, ja välismaal inimesi, kes meid teavad ja tunnustavad, seda tugevam on meie riigi kestmine ja julgeolek. Eesti keele ja kultuuri kaudu anname maailmale teada iseendast. Vaid oma keeles ja kultuuriruumis tegutsemine annab meile võimaluse olla omanäoline ja kordumatu nii kodus kui ka võõrsil.

Meenutagem, kuidas eesti keel poolteist sajandit tagasi üldiselt kasutatavaks sai. Kuni 19. sajandi lõpuni kõneles valdav enamik eesti rahva haritlastest töö, omavahel ja kodus ning isegi Eesti Üliõpilaste Seltsis selle loomise algaastatel saksa keelt. Ka poetess Maria Underi esimesed luuletused ilmusid saksakeelsetena. Maarahva keelt ei peetud toona kultuurkeeles.

mitme seltsi peale ühiselt. Eesti kultuurimaastik rikastus ühe tüüpikomponendi võrra, millest paljud on tänini rahva teenistuses.

Märkimisväärne on seltsiliikumise ja poliitiliste erakondade seos – eks leidsid viimaste asutajate ja juhtidena uue tegutsemisväljundi paljud senised juhtivad seltsitegelased, alustades kasvõi Tartu Põllumeeste Seltsi pikaajagsest presidendist ja põllumeeste seltside liidrist Jaan Tõnissonist kui Eesti Rahvameelse Eduerakonna loojast või Konstantin Pätsist kui Tallinna Jalgrattasõitjate Seltsi ühest asutajast.

Võib tõdeda, et seltsitegevuses omandati kõige muu kõrval demokraatlikku juhtimis- ja tegutsemiskultuuri, asjaajamise oskust koosolekute juhtimisest ja valimiste korraldamisest protokollimise ja aruandluse koostamiseni. Ühiskondliku aktiivi tegevus seltsides ning valla- ja linnaomavalitsustes valmistas ette selle kogenud kaadri, kes oli suuteline ka riigijuhtimist enda kanda võtma ning soodsate võimaluste avanedes 1917–1920

Rahvusliku ärkamise tuules hakati eesti keelt üha enam väärtustama, sest keel on rahvuse märk. Tekkis hulk rahvuslikke kultuuri- ja haridusorganisatsioone. Eesti keele valdav kasutuselevõtt haritlaskonnas ja 1919. aastal eestikeelseks muutunud Tartu Ülikool tõid kaasa kogu poliitilise elu, aga ka majandus-, kultuuri- ja teaduselu eestistumise.

Tänapäevane globaliseeruv maailm suhtleb paljuski inglise keeles

Rahvusvahelise ja piiride ülene koostöö on märksõnaks peaaegu igas poliitikavaldkonnas. Samas ei tohi me lasta varjutada sellest meie enda sümboleid, kultuurimustreid, kombeid ja traditsioone, millel on eestlaste ja eestluse kujunemisel olnud märkimisväärne roll. Kõige tähtsam on keele ja traditsioonide pärandamine lastele ja noortele. See viib Eestit edasi ja aitab riigil püsida. Õeldakse isegi, et ajalugu esitab meile pikaajalise väljakutse säilitada eesti keeles mõtlej inimene, kes

sed ka tegi.

Eesti seltsiliikumine oma vormilises mitmekesisuses ja sotsio-kultuurilises ning poliitilises tähenduses kujunes välja 19. sajandi lõpul – 20. sajandi algul. Tsaariaja lõpuks jõudis mitmesuguste seltside ja ühingute arv Eestis tuhande kanti ning ületas mitmekordselt selle piiri Eesti Vabariigis maailmasõdade vahelisel ajal.

Kokkuvõtteks võibki sedastada, et seltsitegevus mängis üliolulist osa Eesti riikluse pinnase valmistamisel ning ühiskonna sidumisel riikluse kandmiseks maailmasõdade vahelisel perioodil, mida võib pidada meie seltsiliikumise õitseaajaks. Sel ajal eksisteeris Eestis väga mitmekesine ja tihe seltside ning ühiskondlike organisatsioonide võrk sadade tuhandete liikmetega, kellest kümnetel tuhandetel jätkus aktiivsust ja energiat lüüa kaasa mitmes, kohati kuni kümnekonnas eri seltsis. Laias laastus võib eristada haridus-, kultuuri- ja spordiseltse, akadeemilisi ja erialaseltse, noorsoo-organisatsioone, usuühinguid,

kannab edasi eestikeelset haridust, teadust ja kultuuri – kõike seda, mille üle tunneme uhkust ja rõõmu.

Tahan tsiteerida Eesti Vabariigi presidenti Kersti Kaljulaidi: „Eesti põhiseadus kaitseb eesti keelt ja kultuuri. Järgmise saja aasta elukorraldus, niipalju kui me seda täna mõistame, paistab nõudvat hoopis vastupidist – keel, haridus ja kultuur peavad järgmisel sajandil kaitsma Eesti rahvast, et jääksime mõtlejaks rahvaks, jääksime kultuurirahvaks.“

Miljonid inimesed Euroopas elavad kodumaast kaugel. Eestlased lähevad laia maailma ja tulevad tagasi. Euroopa Liidu kodanikud võivad vabalt valida oma elukohaks Eesti, aga siia tullakse ka mujalt. Väikese rahvana tuleb meil keskenduda sellele, mida oskame eriti hästi. On tuntud tõde, et keel ja kunstid loovad kultuuriruumi. Igal Eesti juurtega põlvkonnal on tähtis roll meie saavutuste ja kultuuriväärtuste edasi kandmisel. Just noored peavad suutma hoida ja edasi kanda meie esivanemate tarkust, meie

olemise viisi.

Maailmas tegutsevate eesti organisatsioonide ettevõtmistel on endiselt tähtis roll. See on küll teisenenud ja ajas muutunud, kuid üks eesmärk, eestluse säilitamine, on ikka sama nagu aastakümneid tagasi.

Sageli on just välismaal elavad eestlased meie maa esmasd tutvustajad

Eesti kultuuri ja keele elujõulisusele aitab kaasa ka 2004. aastal väliseesti seltside toetuseks loodud Rahvuskaslaste programm. See tegeleb eesmärgiga aidata kaasa eesti keele ja kultuuripärandi säilimisele piiri taga, aitab lihtsustada eestlaste tagasipöördumist ning levitada välismaal Eesti kohta objektiivset infot. Suur osa rahvuskaslaste programmi tegevustest ja eelarvest on suunatud rahvuskaslaste eesti keele ja kultuuri õppele ning praktiseerimisele, aga ka kultuurisündmuste ja -kontaktide toetamisele.

Sel aastal tähistame Eesti riigi loomise 100. aastapäeva. Üks paremaid kinke, mida välismaal elavad eestlased saavad sel puhul teha, on külastada oma ajaloolist kodumaad ja saada vahetult osa siinsest kultuurielust. Täna kõiki Tartus Eesti Kultuuriseltside Ühenduse festivalil „Sajaga seltsis“ osalejaid, eriti festivali korraldustoimkonda!

Eestile on tähtis, et iga eestlane, elagu ta kodumaal või kodunt kaugel, aitaks edasi kanda meie missiooni – anda edasi meie Eesti meelt ja keelt.

Toredat Eesti Vabariigi juubeliaastat teile kõigile!

Anne-Ly Reimaa

Kultuuriministeeriumi lõimumisvaldkonna rahvusvaheliste suhete juht. Rahvuskaslaste programmi nõukogu liige

asutamine, mis tõi Eesti vabariigi taastudes kaasa uue laialdase seltside võrgustiku kujunemise. Nii on praeguseks registreeritud u 670 mitmesugust kultuuriseltset või -ühendust (MTÜ), millest 1997. aastal loodud Eesti Kultuuriseltside Liit ühendab 43. Tegutseb ka u 300 erialaseltset ning üle 60 akadeemilise ja teadusseltset. Viimastest on 17 teadusseltset ja -ühendust enam kui 3000 liikmega leidnud assotsieerumislepingu alusel katusorganisatsiooni Eesti Teaduste Akadeemia kujul. Rohkesti on rahvusvahemuste kultuuriseltset: 17 katusorganisatsiooni all loendatakse neid üle 200.

Nõukogude okupatsiooni perioodil miinimumini redutseeritud seltsielu on taasiseisevunud Eesti Vabariigis mingil määral taastunud ja eksisteerib kui kodanikuühiskonna tüüpilisimaid avaldusi.

Tiit Rosenberg

Eesti ajaloo professor

Idadiasporaa tekkest ja hääbumisest

Idadiasporaa, mis asub endise Nõukogude Liidu aladel, on kõige vanem ning tekkis agrarise majandusrände tulemusena 19. sajandi keskpaigast kuni Esimese maailmasõjani.

Samas tõmbas ka Peterburi linn eestlasi ligi. Varasem stiihiline lähiränne oli viinud eestlasi põhiliselt Eesti alade vahetusse lähedusse. Siberisse oli tsaarivalitsuse perioodil saadetud kurjategijaid ja võimudele ebasobivaid isikuid.

Esimese maailmasõja alguseks elas ligikaudu viiendik eestlasi väljaspool etnilist asupaika ning kõige suuremad eestlaste kogukonnad tekkisid Peterburi, Pihkva ja Novgorodi regioonidesse Venemaa loodeosas, piki Volga jõge Samaara ja Saraatovi regioonides, ka Krimmis, Kaukaasias ja Siberis.

Kui 1989. aasta rahvaloenduse andmetel elas Venemaal 46 390 eestlast, siis 2002. aastaks oli nende arv vähenenud 28 100-ni.

Esimese suurema emamaale naasmine oli seotud Eesti Vabariigi loomisega 1918. aastal. Opteerumise käigus jõudis Nõukogude Venemaalt iseseisvunud Eestisse üle 37 000 eestlast. Teise maailmasõja ajal ja selle järgselt, kui Eesti kuulus ühe liiduvabariigina Nõukogude Liidu koosseisu, naasis eestlasi emamaale märksa enam, kuigi sõja järgselt oli küladest lahkuda keeruline. Eesti asundused olid Venemaal saanud tugevasti kannatada sõdade ja ulatuslike repressioonide tulemusena. Tagasituli soovisid oma lapsi kasvatada eesti keele ja kultuuri keskkonnas. Venemaa eestlasi jõudis Eestisse ka nõukogude parteikaadri suunamisel, mis tekitas Eestis aastakümneteks idadiasporaast negatiivse mulje.

Ajavahemikul, mil Eesti kuulus ühe liiduvabariigina NSV Liidu koosseisu, suundus eestlasi ka Vene linnadesse õppima või tööle, näiteks Moskvasse, ka Petroskoi eestlaskond tekkis peamiselt Teise maailmasõja-järgsel perioodil.

Kaseküla laulikud külaklubis 1993. a talvel. Foto: Kadri Peebo.

Eesti Vabariigi taastamine 1991. aastal tõi Venemaal elavatele eestlastele esmalt isoleerituse emamaast. Mõneks ajaks katkes peaaegu täielikult suhtlemine Eestis elavate sugulastega. Lisaks majandussurutisele jäädgi suuresti ka kultuurilisse isolatsiooni. Olles vene meedia mõjuväljas, satuti Eesti suhtes peaaegu täielikku infosulgu. Samas tugevnes Vene Föderatsioonis elavatel eestlastel seoses väikerahvaste rahvusteadvuse kasvuga 1980. aastate lõpul ka huvi oma juurte vastu: otsiti teateid repressioonide kohta, märgistati kadunud külakohti jne. 20. sajandi 1990ndatel aastatel elustus taas rahvusseltside tegevus Venemaal ja suuremates kogukondades organiseerisid eestlased oma kultuuriseltsid (nt Peterburis, Moskvast, Arhangelskis, Tveris, Tserepovetsis, Petroskoi, Krasnojarski kraisis).

Oma riiki taastamise järgses Eesti Vabariigis oli toetus väljaspool Eestit endise Nõukogude Liidu alal elavatele eestlastele, esialgu üsna vähenenud. Mõnes suuremas eesti kogukonnas (nt Kaukaasias Sulevi ja Salme külas, Siberi Tomsiki oblasti Kasekülas) saadi Eestist abi emakeele ja kultuuri õpetamisel. Alles 20. lõpul ja 21. sajandi alguses hakati korraldama keele- ja kultuurilaagreid Vene Föderatsioonis elavatele eesti päritolu lastele, pakuti õppimisvõimalust mõnes Eesti kõrgkoolis, mõnda suuremasse eesti kogukonda (nt Siberi Ülem-Suetuki külla) saadeti Eestist eesti keele ja kultuuri õpetaja, elavnes kultuurivahetus. Samas ei jõudnud kodu-Eesti toetus kõigi, eriti väiksemaarvuliste Venemaa eesti kogukondadeni.

Suur osa Venemaa eestlasi elab riigis hajutatult, kompaktsed kogukondi leidub Peterburis, kus 2002. aasta rahvaloenduse järgi elas 2226, Leningradi oblastis 1409 ja Moskvast 1244 eestlast. Siberis elab eestlasi enim Krasnojarski kraisis. Sealsete kaks suuremat eesti külakogukonda on: Ülem-Suetuk (elanikke u 150) ja Haidak (u 180). Novosibirski oblastis elab eestlasi enim Nikolajevka külas ja Tomski

Krasnojarski Eesti Seltsi 20. sünnipäeva tähistamine 2012. a kevadel. Foto: Andreas Kalkun.

oblastis Kasekülas ehk Berjozovkas, Omski oblastis on suhteliselt palju väikseid eesti kogukondi, suurim neist on Lilliküla ehk Lileika Sedelnokovo rajoonis.

Kuna Venemaa eesti kogukondadesse juurde tulijaid peaaegu ei ole, on sealsed kogukonnad kiiresti vananemas ja hääbumas.

Änu Korb

Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadur

Me kõik oleme pärit lapsepõlvest: lapsepõlve kunsti ja kultuuritegevused kujundavad inimese tugevaks!

Matk Villem Reimanni sünnikohta Soomaal Tipus, 3.2.2018

Kui oleme uurinud, milline on Eesti inimese kultuuriväli, siis kõige õpetlikum on tähelepanek, et kõik noorena ja õpilase omandatud oskused ja toredad laulmised, tantsimised, näitlemised ning muud kultuuriharrastused on kumuleeruva efektiga – need tegevused on inimesele kapitaliks ja kaasavaraks kogu eluks.

Noorena õpitu ja harrastatu ei kao kuhugi inimese elukaarel, vaid on ja jääb uueks emotsioonide ja väärtuste loomise allikaks.

Oleme uurinud, kuidas erinevad inimesed, kellel on lapsepõlvekodus suurem raamatukogu ning kelle kodus loetakse raamatuid nendest, kel pole kodus eriti raamatuid ning kodus ka ei loeta raamatuid ega ajalehti. Need inimesed, kel on kodus suurem raamatukogu

ja lugemisharjumus, on oma elukaarel julgemad ja tegusamad ning teevad oma otsustavaid valikuid elus teadlikumalt.

Uurimistulemuste põhjal võime kindlalt öelda, et lastele tuleb võimaldada kooli ajal võimalikult mitmekesiseid huviringe ja -tegevusi, sest see kujundab inimesed tugevaks ja enesekindlaks.

Seepärast ei saa ma aru nendest poliitikutest, kes närutavad huviringide rahastamisega, piiravad ja esitavad tingimusi, takistavad õpilaste arengut.

Selliste seisukohtadega inimesed ei tohiks pääseda Eesti laste kultuuriharrastuste valikut püüda ükskõik mis ettekäändel.

Aga meil, kel on omad harrastused olemas, tuleb olla ülimalt tänulik nende võimaluste eest nii oma vanematele, koolidele kui ka huviringide õpetajatele.

Kui meile ei oleks seda kõike võimaldatud, siis me täna ka ei tegutseks.

See on järjepidevuse ja elu teadlike valikute suund, mida suudavad need, kes oma vaimu ja tegevuse ärksa hoiavad.

Inimeste ühistegevuses ja kommunikatsioonis on põhilised kaks valikut: üks on suunatud muutustele – pidevale uuenemisele – transformatsioonile, teine on suunatud inimese ja ühiskonna eneseseisvusele ning tunnetussügavusele. Kultuuriharrastused tugevdavad mõlemat ning on ka nende suundade keskkonnaks.

Maarja Lõhmus

Ajakirjanik ja ajakirjandusteadlane

Kotkajärve Metsaülikool - 50 aastat noor

Kotkajärve Metsaülikool Kanadas, kus kord aastas kogunetakse üheks augustinädalaks metsa, et rääkida eesti keelt, õppida eesti kultuuri (maateadusest majanduseni) ning lihtsalt olla koos kaasmaalastega, tähistas oma 50. sünnipäeva suvel 2016.

Algas see kõik aga veidi teistmoodi. Aasta siis oli 1966 ja paguluses elavate eestlaste elu- jõud oli suur. Kuid just ülikooliealistel eesti noortel ei olnud oma kogunemispaika, laagrit, „kõs- jakontorit“... liimi! Küll oli skaudi- ja gaidilaagreid, suvekodusid, täienduskoole, rahvatantsurühmi, iluvõimlemisklubisid ja üliõpilastele ka korporatsioone ja seltsi. Ning paljud neist tegutsevad veel siamaani. Metsaülikooli kõrgeimaks vanusepiiriks oli tol ajal 35. Leiti oma Eestimina, sootuks teistsuguse kandi pealt, kui siamaani seda kogetud oli.

Kõneaineks oli ka Eestis toimuv; oma ala spetsialistid valgustasid Eesti endist ja hetkeseisu. Esimesel võimalusel hakati sinna kutsuma lektoreid ja huviringide juhendajaid ka Eestist. Tutvustati tolleaegset kirjandust ning ridade vahelt lugemise kunsti. See tekitas aga mõistagi teatud välis-Eesti ühiskonnakihtides ärevust ning oli ka paljusid, kes MÜ-d väga kahtlaseks pidasid ja oma lapsi sinna

saata ei lubanud. Praegu tundub see naljakas aga tõekspidamisi on olnud igasuguseid. Kõige olulisem eesmärk Metsaülikoolil on alati olnud eesti keele säilitamine ja vaba suhtlus keelekümbluskeskkonnas, kuid puudunud ei ole ka loominguline tahk: MÜ-s on viljeletud teatrit, muusikat, regi- ja muud laulu ning kujutavat kunsti. On ehitatud pille ja kootud Anu Rauaga vaipu, voolitud puulusikaid ja tiirutatud labajalga. MÜ tegevus on aidanud välismaailmal mõista Eestis toimunut ning ehitada tugevat silda kodu- ja väliseesti kultuurikogukondade vahel. MÜ on olnud põhjus, miks sajad välismaal sündinud noored on jäänud eestlasteks.

Metsaülikooli rändnäitus, mis 18 värviküllasel kangal selektab fotode ja kirjelduste abil lahti MÜ loo on nüüdseks olnud üleval 2017. ja 2018. aastal Tartu College'is Torontos ja New Yorgi Eesti Majas. Selle siinpoolne kaksiknäitus avati jaanuaris Lauupeomuseumis Tartus ning nüüd on olnud ka Rahvusraamatukogus Tallinnas, Paide vallitorni Ajakeskuses Wittenstein ning

„Kotkajärve Metsaülikool - 50 aastat noor“ rändnäituse avamisel 11. jaanuaril Tartu Lauupeomuseumis. Vasakult: näituse kujundaja ja ürituse korraldaja Elle Palumäe, õhtujuhid Sven Ebruk ja Riina Kindlam ning MÜ lektorid ja vilistlased kirjanik Valdur Mikita, näitleja-lavastaja Anu Lamp, tekstiilikunstnik Anu Raud, ajakirjandusõppejõud Maarja Lõhmus, kultuuriministeeriumi nõunik Anne-Ly Reimaa, kirjandusteadlane Marin Laak, Toronto Ülikoolis õppinud insener ja molekulaarbioloog Kärt Kanger, pühapaikade uurija-tutvustaja Ahto Kaasik, kirjandusteadlane Maarja Hollo, Torontost hiljuti Tartusse kolunud Peeter Nieländer ning kirjandusteadlane Janika Kronberg. Fotolt puuduvad kirjandusteadlane Tiina Kirss ja tulevane Eesti Rahva Muuseumi direktor Alar Karis.

Foto: Tiitu Ilo Palumäe

Abja Noortekeskuses Abja-Paluoja. Edaspidi rändab näitus Eesti Rahva Muuseumi EKSÜ Festivali ajaks „Sajaga Seltsis“ ning seejärel Jõhvi Kontserdimaja ja Eesti Metsaülikooli Käärikul, mis on Kotkajärve Metsaülikooli eeskujul 2004. aastast kodumaal sirgunud veli.

Metsaülikool Eestis toimub tänava 22.–28. augustil Käärikul (www.metsaylikool.ee) ja

Kotkajärve Metsaülikool 18–25. augustil Kanadas (www.eesti.ca/mu/). Kotkajärve Metsaülikooli 2018, mis kannab alapealkirja „Sajaga metsa“, rändavad kirjanik Tõnu Õnnepalu, etnograaf ja ehtekunstnik Kärt Summatavet, kirjandusteadlane Sirje Kiin, ajaloolased Jüri Valge ja Rita Valge Saaremaa Muuseumist, noored muusikud Ott Leitham (lõõts) ja Laura Lindpere

(kannel) ning noor poliitik Illimar Lepik von Wiren. Töötab tulla väga põnev nädal! Muljeid Metsaülikoolidest saate lugeda juba sügisel.

Jälgige ka rändnäituse sügisese liikumisi!

Riina Kindlam

Kirjanik ja tõlkija MÜst osavõtja

Kultuuriselts lõi Narvas lokku rahvas kutsuti kõik kokku koos seal oli seltskond vahva kogu Eesti erksam rahvas. Seltsi liikmeid selles loos üle 40 koos.

Näiteks Kunder Selts on soosik tema õppima teid moosib, Eesti keelekaitse Ühing keelest rämpsuga välja pühib. Vanemuine seltski skoorib tema kaasa krabab noori laulu laksutasid algelt nüüd on vaimsus nende palgel.

Eesmärk üks, mis paistab silma – eestlust kanda üle ilma. Nii ühtsus seltsilisi seob ja kokku saadi kevadpeol kus ühislaul meil tõuke andis ja Haanjast Peipsi randa kandis. Siis Päikseratas uhkelt veeres, ja Väike Ooper õhus keerles ja Kullerkupp löi õied valla ning näitetrupp ei andnud alla.

Veel võrokate lugu vohas, sest Liiso folkloor oli kohal Ja Martin lõõtsa rindu krabas koos Randmariga lava jagas. Ning Hunt ja Petka pajatasid ja tibake ka lajatasid. Kõik tegid oma asja hingest nii päev sai kokku väga vingi. Võib elu olla õnneloo kui seltsid – „Ikka üheskoos“

Autor: Sirje Rebane

Head Eesti Kultuuriseltside Ühenduse liikmesseltsid, nende liikmed ning kõik eestlaste kultuuriseltsid!

Eestlaste seltsidel on ainukordne võimalus tähistada koos rahvaga Eesti Vabariigi 100. aastapäeva.

Eesti Kultuuriseltside Ühendus on osalenud Eesti riigi ehitamisel küll ainult 21 aastat, kuid tema vanemates liikmesseltsides, alates Vanemuise Seltsi ja Estonia Seltsi asutamisest 1865. aastal, hakkas rahva iseseisvumise aade kujunema ja arenema.

Sellele aitasid kaasa sisult rahvuslike ürituste korraldamine – laulukoorid, laulupeod, orkestrid, põllumajandusnäitused, teatrid, draamakirjandus, muusika, kunst, rahvaluule ja eestlaste vanavara kogumine, eestikeelse koolihariduse korraldamine ja ühistöö korras seltsimajade ehitamine jm ettevõtmised ainelise kultuuri vallas. Kõik need soodustasid rahva ühtekuuluvustunde kujunemist. Nii suudeti seista vastu rahva saksastamisele ja venestamisele, arendades eesti keelt ja meelt.

Tunnustava hinnangu eestlaste seltsitegevusele – enne Eesti Vabariigi iseseisvaks saamist – andis Vanemuise Seltsi 60.

aastapäeva pidulikult aktusel (1925) oma tervituskõnes tolleaegne Eesti Vabariigi riigivanem Jüri Jaakson: „Juubilar oli üks esimesi idusid, mis tekkis orjuse paksu vaiba all. Tema lauluhäääl kostis kaugele ja äratas elu igal pool. Ei ole liialdus öelda, et meie Vabadussõja otsustas selle eelkäiv eraseltside väsimatu töö. Nendest tõstetud ja loodud majanduslik ja vaimline seisukord ütles otsustava sõna. Ja nende seltside ees käis Vanemuine.“

Jüri Jaakson (sünd 1870 Viljandimaal – hukati 1942 Sosva vangilaagris), lõpetas 1896. a Tartu Ülikooli juristina, aastail 1897–1901 töötas Viljandis advokaadina ja oli ka Koidu seltsi esimees, 1901. aastal asus Riias tööle advokaadina ja oli 1908. aastal üks Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Seltsi (tänapäeval Läti Eesti Selts) asutajatest ja selle esimene esimees. 1914. aastal siirdus ta tagasi Eestisse ja asus tööle panganduses, oli kohtuminister, aastail 1924–1925 riigivanem ja aastatel 1926–1940 Eesti Panga president kuni arreteerimiseni 14. juunil 1941. a. Jüri Jaakson ei olnud ainus seltsieluga seotud Eesti riigimees.

Avaliku elu tegelasi tutvustavas raamatus (1938) oli paljude tuntud inimeste eluloos märgitud vähemalt Vanemuise ja Estonia seltsi kuulumine. Kahjuks ei ole andmeid

tänapäeva riigimeeste kohta nende seotusest seltsiliikumisega. Erakonnad, tegutsedes riigi heldel toetusel, ei ole sisuliselt võrreldavad mitmesugustel elualadel tegutsevate seltsidega.

Eesti Kultuuriseltside Ühenduse väljaanne „Eesti kultuuriseltsid“ annab küll ülevaate ainult 42 seltsi tegevusest, kuid nende mitmekülgne tegevus rikastab seltsitegevuses osalejaid vaimset ning võimaldab omandada mitmesuguseid oskusi. Kodukoha ajaloo uurimine ja tulemuste trükkis avaldamine kasvatab armastust kodu ja kodukoha vastu. Ja kui palju tuntud kultuuriinimesi on alustanud oma loometeed just kodukoha seltsist ja hiljem on olnud koduseltsis algajate juhendajaks. Juba eeltoodu seisukohast väärrib väljaanne uurimist.

Jäab loota, et aastatega koguneb eestlaste seltsielu kajastav raamatukogu, üks salv meie kultuuri mäluaidas.

Palju jõudu kõigile selleks tööks!

Valter Haamer

Eesti Kultuuriseltside Ühenduse auesimees

Londoni Eesti Selts kinkis EV100 puhul ühe kauni päeva

EV100 pidulik kontsert. Foto: Ly Tuubel.

EV100 päeva Londonis tähistati suurejooneliselt, üritusi jätkus kahele päevale.

24. veebruaril oli üksed lahti teinud eesti maitsetega kohvik ja eesti toodetega pood. Lisaks oli avatud

kunstigalerii ja esitleti eesti rahvatantsu teemalist näitust „Eesti rahva riided Londonis“. Korraldati rahvatantsu ja regilaulu töötube, näidati eesti dokumentaalfilmi ja võimalik oli soetada eesti raamatuid. Päev kulmineerus piduliku kontserdiga. Kontserdil esinesid kohalikud eestlased Mirjam Mesak, klaverimängijad Kristiina Rokasevich ja Harry-Heldur

Põlde, eesti bänd KeKuKe, Londoni Eesti Seltsi rahvatantsurühm ja naiskammerkoor. Teisel päeval esinesid lapsed juubeliaasta jaoks kirjutatud tantsulise näidendiga „Tänapäeva kalevipoeg“. Üritusi külastas üle 1000 inimese.

Evelin Siilak
LES juhatuse liige

EV100 tähistamise pidulikud üritused Hollandis, Inglismaal, Tšehhis, Venemaal ja Valgevenes

EV100 ürituste sari Hollandis „feEST“ püüdis Quinessi maailmarekordit.

Pidustusi peeti multikultuurses Amsterdamis. Eesti 100. sünnipäeva võimalikult laiahaardeliseks tähistamiseks olid Eesti rahvatantsu oodatud õppima ka teiste rahvaste esindajad. Korraldajate eesmärk oli püstitada Quinessi maailmarekord kategoorias „Enim rahvuseid tantsutrennis“. Registreerunud olid 35 rahvuse esindajad. Ürituse korraldab Eesti Maja Hollandis ning see oli kingitus Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks (Margit Tera).

Hollandi „feEST“

Euroopa eestlaste 5. laulu- ja tantsupidu Leicesteris toob 7.–8. septembril kokku eestlaste koorid ja tantsurühmad 15 Euroopa riigist. Kontserdi kava viib kuulaja laulu ja tantsuga läbi viimase 100 aasta Eesti ajaloos. 1960. aastal asutatud Eesti Maja Leicesteris on olnud pea 60 aastat eestlaste kultuurikeskuseks Kesk-Inglismaal. Eestlased ja nende sõbrad saavad seal kaasa lüüa eesti segakooris ja rahvatantsurühmas (Reet Järlik).

Praha Muusikaakadeemias toimusid EV100 raames Eesti päevad, mille korraldas Tšehhi-Eesti Klubi koostöös HAMU ja EKSÜ-ga EV suursaadiku Sten Schwede juhtimisel. Eesmärk oli tugevdada ja luua loomeinimeste kontakte, soodustada kultuurivahetust kodu- ja väliseesti kogukondade vahel. Pidulikult avakontserdil esinesid eesti pärimus- ja rahvatantsudega Praha Muusikaakadeemia ja konservatooriumi tudengid.

EV aastapäevale pühendatud üritus toimus ka 24. veebruaril

Beansko klubis David Pliska poolt tšehhi keelde tõlgitud filmi „Kevade“ linastusega. Tšehhidel oli juulikuus kavas Eestile pühendatud ettekanne Tšehhi teaduste Akadeemia konverentsil (Iivi Zajedova).

24. aprillil toimus Prahas Eesti matk „Eesti ja eestlased Prahas“, mille korraldas Tšehhi-Eesti Klubi koostöös Tšehhi Matkaklubiga (KČT). Matk oli pühendatud Eesti Vabariigi 100. sünnipäevale. Seekordne matk oli üheksas Praha turismiklubi tsükklisse kuuluvast matkast. Osalejate arvu ei osanud keegi ette näha. Huvi oli nii suur, et püstitati uus osalejate rekord – 258. Starditingimused olid kindlaks määratud matkaklubi poolt. Start oli avatud kell 17–19 ning sihtpunkti oodati lõpetajaid kella 21ni õhtul. Kokku tuli läbida 10,5 km. Eelnevalt olid valmis trükitud infomaterjalid mitmes keeles, sealhulgas ka eesti keeles. Kõik matka läbinud said mälestuseks matkamärgi (Iivi Zajedova).

Punasel Lagedal Eesti Aia-keses toimuvad 4.–7. oktoobrini kultuuripäevad. Need saavad teoks tänu Tammsaare muuseumi ja Eesti Kultuuriseltside Ühenduse koostööle. Kultuuripäevade puhul avatakse ka bareljeef muuseumi rajajale

Ants Pajule. Muuseum on kui kestvusmärk kaukaasia eestlaste kogukonnale (EV100 veebileht).

Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva tähistati samuti Siberi vanimas eesti külas Suetukis. Pidupäeva puhul esines Ülem-Suetuki puhkpilliorkester ja külla oli tulnud Eesti delegatsioon eesotsas suursaadikuga (EV100 veebileht).

Tveri eestlaste meenutus Krasnojarskis toimunud Eesti kultuuripäevadest ja eestlaste ümarlauast olid muljeterohked. Visiidi ajal saadi tuttavaks Tomski, Tšanovski ja Peterburi eestlastega. Silmaringi avardav oli teada saada teiste eesti seltside tööst ja tegevusvormidest. Ümarlaual leiti, et oleks vaja üht kuraatorit Eestis, kes toetaks Venemaa eesti seltse erinevates küsimustes (rahvariided, laulud, jne). Kokkutulnute arvates oleks tore korraldada ühiseid kontserte või tantsupidusid (Natalja Berestenko ja Mihkel Õunap).

Valgevenes korraldati 21. juulil EV100 auks Eesti Päev Minskis, kus osales 250 esinejat, sealhulgas M. Lüdigi nim meeskoor, puhkpilliorkester Saxon ja Kalev ning Kihnu Virve pereansambel ja paljud teised (EV100 veebileht).

S = Selts

1865 ASUT S.								RAHVAHKK 1902-2009 (LOH)		
...JA MÄNGU S.						LINN KUB TEGUTSEB S. IMARINE				...100 HOBUSEL PUUR
...S					VÄLINE VORM SÕKO KALEVI-POJAS					
1869 WARE-MAUSE S.I KORRALDARU								AKTSIASELTS SAKSA AADLI NIME OSA		
					KALA HINNA PER. NIM. INGL. MEHEMÜS			KAVAL... TANAV KARLOVAE MUUSIKA		
					SERIMA (KARISTUS) LAULAJA VALGUS			LULULETAJA 1903-1902		
								PUAVU		
								MINI... (TRITSUTA) ALUMINIA-KRUPTOON		VÖRUS TEGUTSENUD S. MEESTE S.
AJAKIRI 1999-2017 POLIITIK, EKSM. INI						ORKESTER NOOT				ISIKLIKASI DEM. PARTEI KALLISKIVI
					INTERNETI STANDIARD... RANTNE, SALLUV			MAALMA EESTLASTE KOKKI TULEK SÜLI		MASINGU TAHT
					PIMA TOODE... ASTE S.					
					EO. SEETÖTTU LADK.			ARVUTI EI ÜHTKI PÄEVA KIRJA.		
					NOOT					
					TEHING EESTI MEESTE S. HINDE-SEISUND					KER... NU MAGI. E. S.
								LULULET. 1903-1900		KEVADE TEGEL. JURI (VÕRDNG)
ROOTSI DOMEEN ÜKS AASTA					TEATME-TEOS			AMPER EESTI RAADIO		TEHNL. ATMOS-FAAR INGL. EISSÖNA
								VEEKESKUS		
					1000 G EESTI S. 1838-1951					
					VANEMUS E. TN. END. NIM. ...JOKS					

Tveri Eesti Selts

Üritused, mida on oodata Tveri Eesti Seltsis 2018. aastal:

- 03.-4.08. Üleilmne eesti seltside festival Tartus
- 09.09. Pargade panek esimese Eesti presidendi mälestusmärgi juurde
- 27.10. Soome-ugri rahvaste hõimupäev
- 04.11. Rahvuse ühtsuspäevale pühendatud linnafestival
- 22.12. Traditsiooniline jõulukontsert „Kohtumised Eestiga“

USA Lääneranniku Eesti Päevad

31. juuli kuni 4. august 2019 Portlandis Oregoni osariigis.

Meie kavas on ka tantsupidu, kus saavad osaleda rahvatantsijad nii gruppide kui ka üksiktantsijatena. Kavas on tuntud ühistantsud: nagu „Oige ja Vasemba“ ning „Perekonnavalss“, millest saavad kõik tantsuhuvilised osa võtta.

Samuti on võimalik esitada soolotantse ja oodatud osalema on ka lapsed. Moodustame laste rühma kohapeal, väikeste laste paariliseks ootame ema või isa. Proovide kohta anname infot edaspidi.

Tantsugruppide ja kooride osavõtust palume teada anda aadressil kalle@lep2019.com või täiendavalt kodulehel lep2019.com.

Tähistame üheskoos juubeliaastat laulu, rahvatantsu ja pillimänguga. Avardame teadmisi ja arusaamu seminaridel ja koosolekutel. Pühitseme meie ühtekuuluvust kodumaaga. Meenutame üheskoos minevikku, naudime olevikku ja unistame tulevikust! Tuleme kokku peredega ja tähistame ühiselt meie kodumaa püsivust, tugevust, ilu ja sära. Tunnistame meie isamaa-armastust nii kauaaegsete kui ka uute sõpradega.

EUROOPA EESTLASTE V
LAULU - JA TANTSUPIDU

100 aastat EESTi laulu ja tantsu LeicESTeris

Reede, 7. september, kell 19:30, The Y Theatre's
Curly Strings ja soojendusband "ÕÕ"

Laupäev, 8. september, kell 14:00, The Venue@DMU's
Laulu- ja tantsupeo kontsert

facebook

www.facebook.com/EV100songanddanceUK

Piletid ja rohem infot saadaval:

www.ev100songanddance.estonians.co.uk

EESTI

27. JUUNI - 3. JUULI 2019

Üleilma eestlased, saame kodus kokku!

ESTONIAN FOLKS
INTERNATIONAL

ESTONIA 100 EESTI RAHVA
RIIDED LONDONIS

ESTONIAN FOLKS
INTERNATIONAL

Näitus "Eesti rahva riided Londonis"

EV100 kingitus

Inspireeritud Aili Eistrat (sünd 1921) memuaaridest, kes on tantsinud Anna Raudkatsi ja Ullo Toomi käe all ning olnud rahvatantsuõpetaja Londonis aastatel 1947–1987.

Näitus avatakse pidulikult Eesti Rahva Muuseumis 4. augustil kell 11.00 festivalil „Sajaga seltsis“.

Näitus on avatud kuni 12. augustini.

Järgmisena saab näitust näha Inglismaal festivalil „Euroopa eestlaste V laulu- ja tantsupidu“ Leicesteris, 7.–8. septembril 2018.

Aastal 2019 rändab näitus Eestimaal.

Tule osa saama Londoni eestlaste rahvatantsu põnevast ajaloost.

Näituse korraldajateks on Londoni Eesti Selts ja Estonian Folks International

Soovid näitust tellida või lisainfot, siis kirjuta:
naitus@estonianfolks.com

Toetajad:

